

Dr. Milivoj Šrepel.

(Spisal Janko Barlè.)

Veliki narodi so srečni, ker imajo obilo književnikov, kateri si po svoji volji izberó predmete za obdelovanje. Kdor se leta in leta bavi vedno z istim predmetom, ni čuda, da ga natančno spozna in napiše o njem dela trajne vrednosti. Pri manjših narodih je drugače. Tu mora včasih pojediniec biti za vse; potreba sili, da pride včasih tje, kamor se je najmanje nadejal. Delavcev je malo, potrebe so velike, zato mora isti mož delovati na razne strani. Primerov imamo dovolj v slovenski in hrvaški književnosti. Prav zato moramo ceniti može, kateri morajo mnogokrat svoje sile razdvojiti, vendar neprestrašeno in neutrudljivo delujejo tudi v prosephe lepe knjige in znanstva. Njim je pač načelo: delaj, kolikor moreš v korist svojega naroda, delaj vestno za njegov napredek in posveti mu vse svoje sile. To načelo je vedno vodilo moža, katerega mislim ravno opisati, in ta je dr. Milivoj Šrepel.

Milivoj Šrepel se je porodil 8. listopada l. 1862. v Karlovcu, kjer je bil njegov oče mestni uradnik. Ljudske šole je dovršil v Karlovcu, potem pa je odšel na zagrebško gimnazijo. V gimnaziji je bil vedno odličen dijak, ravno tako tudi na zagrebškem vseučilišču. Knjiga mu je bila zvesta tovarišica,

„Dom in svet“ 1899, šte. 9

nauk jedina zabava, zato je že l. 1884. z izvrstnim uspehom napravil profesorsko izkušnjo iz klasične filologije. Učiteljeval je najpreje na zagrebški gimnaziji, ob tem kot marljiva čebelica izpopolnjeval svoje znanje in l. 1886. napravil doktorat iz slavistike. Zaradi izrednih sposobnostij in obširnega

znanja je prišel že l. 1888. na vseučilišče kot docent iz latinske filologije. Hotel se je vestno usposobiti za mesto, katero je imel nastopiti, zato je odpotoval v Italijo, kjer je na klasičnih tleh zajemal iz neusahljivega studenca znano. Bival je tamkaj osem mesecev, ogledal si vse znamenitosti Rima, Neapola, Florencije in Benetek. Ogledal si je starine, preiskal knjižnice in občudoval divne umetnine, katere so tamkaj nakopičene. Vrnivši se v domovino, je bil imenovan izrednim profesorjem na vseučilišču. Odšel je

tudi v Nemčijo, bival več časa v Berlinu, v Lipskem in Monakovem. L. 1892. je bil imenovan pravim profesorjem na zagrebškem vseučilišču, kjer službuje še danes.

O Milivoju Šreplu je rekel l. 1893. v „Viencu“ Šandor Gjalski: „U njega je sretno spojeno dvoje u divnu cjelinu: velik duševni dar i željezna revnost u radu.“ In prav je rekel. Šrepel je kot malokdo duševno na-

Dr. Milivoj Šrepel

darjen, a razven tega je bil vedno neumorno marljiv. To dvoje moramo poštovati, potem umemo, da je doslej toliko napisal, vestno napisal, kar bo vedno imelo svojo ceno. Že kot dijak na vseučilišču je počel sodelovati pri „Viencu“, kateremu je bil vedno jeden izmed najbolj marljivih in zanesljivih sodelovnikov. Sodeloval je pri „Hrvatskem učitelju“, „Slovincu“, „Pobratimu“, „Nastavnem Vjesniku“ i. dr. Posebno zaslužno je pa njegovo delovanje v „Matici Hrvatski“, kjer je od l. 1887. v književnem odboru. Tu čita in ocenjuje razna leposlovna dela, kar je jako težko in nehvaležno opravilo, posebno sedaj, ko se v književnosti pojavljajo nove struje. Vsem je težko ustreči, pač pa lahko zameriti se, posebno pri manjših narodih, kjer so pisatelji tako navezani drug na drugega. Še bolj mnogostrano in zaslužno je pa Šreplovo delovanje v „Jugoslavenski akademiji“, kateri je od l. 1890. člen dopisnik, a od l. 1893. pravi člen. Da bi imela akademija mnogo takih členov!

Šreplovo delovanje v hrvaški književnosti je jako mnogostrano. Prilike niso dopustile, da bi se posvetil samo jednemu predmetu, ker so ga povsod rabili. Njegovi izredni nadarjenosti in vestnosti se je zahvaliti, da je povsod vrlo sodeloval in da je vsako stvar, katere se je poprijel, obdelal z veseljem in natančno. Dasi je mnogo sodeloval na strogo znanstvenem polju, vendar ni suhoparen učenjak, temveč ima nežno pesniško srce, zato se mu tudi kritike raznih leposlovnih del in raznih pisateljev dobro posrečijo. Ogrel ga je tudi naš Gregorčič, da je v prvih letih svojega književnega delovanja prestavil nekoliko njegovih pesmij.

Vse Šreplovo književno delovanje, dasi je mnogostrano, se vendar suče okrog treh točkov. On je hotel najprej opozoriti Hrvate na rusko književnost in jih seznaniti z ruskimi veljaki, na katere se sedaj ozira vsa Europa. Potem je deloval na polju stare in nove književne zgodovine, katera mu je posebno prirastla k srcu. Tretjič je pa kot profesor latinske filologije vestno deloval na tem polju in si po-

sebnih zaslug pridobil, ker je pozabljivosti otel latinske pisce preteklih stoletij, kateri so se rodili v hrvaških pokrajinah.

Milivoj Šrepel je mnogo deloval na to, da se hrvaška književnost osveži in preporodi po vzoru ruske književnosti. Sam piše v svoji knjigi „Ruski pripovjedači“, katero je izdala „Matica Hrvatska“ l. 1894.: „U početku ovoga stoljeća ne bi nitko živ na zapadu slutio, da će iz nepoznatih krajeva ruskih umjetnoj pripoviesti zasjati novo sunce. Ruski pripovjedači četrdesetih godina stvorili su renaissancu na polju romana ne samo u svojoj domovini, nego i po ostaloj Europi. Što više promatraš sjajni uspjeh ruskoga romana po svim naobraženim zemljama, to ti se više nadaje misao, da je ruski roman u neku ruku pravi preporod pripoviesti europske. — Ruski je roman osvojio najodabranije duhove sviju narodnosti prirodnom svježinom svojom u izražavanju opažaja i dubokom simpatijom svojom prema čovjeku i njegovim bolima. U ruskom se je romanu najplemenitije očitovala duša mladoga plemena slavenskoga, koje uza sve svoje mladenačke pogriješke odiše iskrenim milosrdjem i djelotvornim zanosom“. Prepričan o tem, počel je Šrepel sam predstavljati nekatera dela ruskih velikanov: Turgenjeva (Prikaze), Hercena (Tko je kriv?) Danilevskega (U Indiju), Tolstega in Saltykova Ščedrina. Prevodi so dovršeni in se čitajo prav gladko. Njegova zasluga je, da je „Hrvatska Matica“ izdala izborne Miškatovičeve prevode nekaterih Turgenjevovih del in tako seznanila tudi širše občinstvo z ruskim velikanom. V „Viencu“ je priobčil Šrepel celo vrsto sestavkov o raznih ruskih pisateljih in njihovih delih in vestno poročal o vseh važnejših pojavih v ruski književnosti. Lepa in dobro premišljena je njegova knjiga „Ruski pripovjedači“, katero sem že prej omenil. Ko je opisal na kratko razvoj ruske književnosti, bavi se podrobno z ruskim romanom in z razvitkom realizma, potem pa prav zanimivo, vendar kritično, opisuje ruske pisatelje: Gogolja, Gončarova, Turgenjeva,

Dostojevskega, Saltykova, Garšina in Tolstega. Ta knjiga in pa Jagićeva: „Ruska književnost u osamnaestom stoljeću“, katero je Matica kasneje izdala, bodeta vsakomur dober vodnik v ruski književnosti in bodeta izvestno mnogo pripomogli, da spoznajo Hrvati književne sadove svojih severnih bratov.

Omenil sem nadalje, da se je Šrepel mnogo bavil s starejšo in novejšo hrvaško književno zgodovino. Bilo bi preobširno naštet vse, kar je Šrepel storil na tem polju. Vsakih počitnic gre v Dalmacijo in preiskuje in proučuje rokopise slavnih dalmatinskih pesnikov. Omenjam njegove razprave: „Skup Marina Držića prema Plautovoj Aululariji“, „O Gundulićevim Suzama sina razmetnoga“, „Ivan Gundulić i Hrvati u Banovini“, „Pjesmi Jurija Rastića“ i. t. d. — Ocenil je tudi prvo slovnico hrvaškega jezika, katero je izdal jezuit Jernej Kašić l. 1604., katera lahko tekmuje z najboljšimi slovnici tedanjega časa. Ravno tako važne so tudi Šreplove razprave o novejši hrvaški književnosti. Leta 1891. je izdal razpravo: „Pjesniški prvaci u prvoj polovini XIX. veka“, priobčil je u „Viencu“ l. 1885: „Milton i Preradović“, l. 1889. „Nekoliko pobiraka po Preradovićevim pjesmama“, leta 1890. „Utjecaj Kašićeve pjesmarice na Vuka i Preradovića, l. 1898. „O Vrazovoj kritici“ itd. Ocenjal je v „Viencu“ razna najnovija dela: kneza Nikole, Hranilovića, Gjalskega, Kozarca, pisal glediške kritike in poročal o raznih slovstvenih pojavih. „Matica Hrvatska“ mu je izročila izdajo izbranih Preradovićevih pesmij (l. 1890.), katerim je dodal lep opis življenja in delovanja pesnikovega, potem pesniških del Mirka Bogovića I—III. (l. 1893., 1894., 1895.) in izbranih del Antona Niemčića. Njegovi opisi teh pisateljev so kritični, jasni in prikupljivi. Ko je jugoslavenska akademija odločila zbirati gradivo za književno zgodovino od konca XV. stoletja do l. 1860. v posebnem zborniku: „Gradja za povjest književnosti hrvatske“, izročila je urejevanje tega zbornika Šreplu. Prva knjiga tega zbornika, katero je uredil l. 1897., je prav zanimiva in nam podaje prav obilo

književnega gradiva, katerega je zbral največ Šrepel sam, kakor ga je tudi že obilo pripravil za drugo knjigo.

Dasi bi se Šrepel najrajši posvetil proučevanju hrvaške književne zgodovine, vendar kot profesor latinske filologije tudi ni zamenjal svojega predmeta. Dokazujeta nam to knjigi: „Rimska satira“ (1894.) in „Rimska književnost i latinski jezik“ (1898.), kateri je izdala „Mat. H.“ v svoji knjižnici „za klasičnu starinu“, potem prevod Tacitovih manjih del (l. 1889.) in razprave: „Iz latinskoga jezikoslovja“ (l. 1888.), „Analogija u sintaksi gramatičnih padeža latinskoga i hrvatskoga jezika“ (1890.), „Apulejeva priča Amor i Psihe“ (1890.), „O najstarijoj lirskoj i epskoj poeziji latinskoj s komparativnoga gledišta“ (1891.), „O životu i radu satirika Juvenala“ (1892.), „Ciceronov: „Somnium Scipionis““ (1893.), „Rimske starine“ (1893.) i. t. d. Posebno zanimivo polje si je pa izbral Šrepel, ko je začel proučavati domače latinske pesnike. Hrvatska, posebno pa Dalmacija, je bila v minulih stoletjih v prav živahni zvezi z Italijo. Ker ni bilo doma višjih šol, odhajali so Hrvati v Italijo, kjer se je ondaj posebno gojil latinski jezik. Sprijateljili so se s humanističnimi nauki in sami zlagali pesmi v latinskem jeziku. Tako imajo Hrvati v XV. in XVI. stoletju prav odličnih latinskih pesnikov, v XVII. stoletju manje, a v XVIII. stoletju pa zopet v ožji Hrvaški in v Dalmaciji, dasi je latinizem ponehal v drugih zemljah. Elija Crijević — Elias Lampridius cervinus (1464—1520) iz Dubrovnika, ljubljene kardinala Aleksandra Farnesa, kasnejšega papeža Pavla III., je bil prvi za Petrarkom, katerega je kvirinalska akademija v 18. letu njegove starosti ovenčala z vencem za njegove latinske pesmi. Slavni so nadalje Jurij Šižgorić, Ivan Gučetić, Selimbrij, prvi hrvaški pesnik Marko Marulić, dva Negrija, dva Martinjaka, Nikola Alberti in Franjo Natali. Iz Boke kotorske so znameniti latinski pesniki: Bernard Pima, Ljudevit Pasquali in Ivan Bolica. V XVIII. stoletju se je zbral posebno v Dubrovniku krog latinistov, o katerih pravi Mussafia, da so

prava šola novih latinskih pesnikov. Glavni pesniki izmed teh so preživel večji del svojega življenja v Rimu kot jezuiti, a ti so: Rugjer Bošković, Benedikt Stay, Rajmund Kunić in Bernard Zamanja, razven teh še Jurij Ferić, Faustin Gagliuffi in Junij Resti. Šrepel se je zgodaj zanimal za te pisatelje, in njegovo delo je tem bolj vredno hvale, čim manj so bili doslej znani. „V Radu“ jugoslavenske akademije je napisal o njih še več prav zanimivih in tehtnih razprav. Razprava o Jurju Šižgoriću iz Šibenika (1440—1490) se bode skoraj tiskala, a izšle so že razprave: „Ivan Bolica Kotoranin, latinski pjesnik“ (1894.), „O Patricijevoj poetici“ (1892.), „O latinskoj poeziji Junija Restija“ (1893.) in „Stay prema Lukreciju“ (1895.) O Stayu pravi Appendini, da se o njem lahko reče, ako se sploh sme reči o kom, da je dosegel, — če ne presegel — katerega izmed latinskih klasikov.

Posebej še omenjam Šreplovo delo za njegov doktorat: „Akcenat i metar junačkih narodnih pjesama“ (1886.), v katerem je ta predmet prav zanimivo obdelal in priobčil nekoliko novih mislij, katere so v znanosti tudi obveljale.

Ker je „Matica Hrvatska“ pred kratkim v dežel poslala med knjigami za lansko leto

tudi jedno Šreplovo, ozrmo se tukaj nanjo natančneje. Ta knjiga, kakor smo že omenili, je: „Rimska književnost i latinski jezik. Po T. Birtu i O. Weiseu priredio Milivoj Šrepel.“ (8°. Str. 147.) — Ako pomislimo, kako važna je latinska književnost za vso poznejšo kulturo, moramo priznati, da je gosp. Šrepel ta predmet pogodil prav dobro. Ker je pa v tej stroki spisov že veliko, olajšal si je delo s tem, da ni pisal samostojno, ampak se je naslonil na dva pisatelja, katera je „priredil“, kakor pravi, „za hrvatske prilike“. In jako dobro delce je podal Hrvatoma, ker ni hodil slepo za svojima vodnikoma, ampak je izražal tudi svoje misli. Vseskozi nam kaže zgodovinski razvoj, in sicer posebej v latinski knjigi, posebej v jeziku. Vse delo je sestavljeno jako pregledno, pisano je preprosto in umevno in zato se bere prav lahko in skoro prijetno. — To je mal vzgled, kako deluje naš pisatelj.

S tem smo podali površen pregled dose danjega delovanja Milivoja Šrepla. Vsakdo mora priznati, da je v kratkem času storil jako mnogo in zaslužil, da sem nanj opozoril tudi Slovence. Načrtov ima še mnogo, in upajmo, da jih tudi dovrši, ker nam za to jamčita njegovo znanje in njegova marljivost. V vsem njegovem delovanju ga vodi in navdušuje ljubezen do domovine, katero iz vsega srca ljubi, in bodri ga zavest, da mora vsakdo svoje zmožnosti, s katerimi ga je Bog obdaril, posvetiti v prospeh dobri stvari, v korist svojim rojakom.

Žumrova galerija v Vintgarju.